

Лысюк Ю.В. О временном ограничении подозреваемого в пользовании специальным правом. Рассмотрены вопросы определения ограничений в общем значении, представлена характеристика ограничений в уголовном производстве, рассмотрен порядок временного ограничения подозреваемого в пользовании специальным правом при осуществлении уголовного производства.

Ключевые слова: права человека, подозреваемый, специальное право, временное ограничение, уголовное производство.

Lysyuk Yu.V. About temporal restraint of suspect in using special right. Formation and development of the rule of law is not possible without the constant improvement of already existing and develop new progressive legislation that meets the highest international standards of human rights. Human rights and freedoms recognized in the state of highest social value of which depends not only society but also work as a whole.

After all, protection of human rights is recognized worldwide the most common problems, especially felt in criminal proceedings because the industry encompasses most valuable thing a man can have, and it is her life and health. Ukraine gradually realizes faced with the task and have made considerable progress in this area - taking democratic Criminal Procedure Code. This is an indication that human rights in Ukraine gradually strengthened and Human Rights Institute moves to the highest standards of magistrates.

Measures to protect human rights, both in Ukraine and in other countries around the world rely on the police who have to take decisions having a sound proof, using measures of criminal proceedings.

One of these measures in criminal proceedings is imposing certain specific restrictions aimed at combating and preventing the commission of other criminal offenses, but in some cases and in accordance with law. A feature of these measures is that they are the novels of the new Criminal Procedure Code and had not been used in practice, so the question of imposing special restrictions in the form of removal of certain documents require detailed and thorough investigation.

Thus, the article is devoted to defining the nature of restrictions attempt to more fully describe the types of constraints and their order of use in the course of criminal proceedings.

Keywords: human rights, suspect, a special law, temporal restraint, criminal proceedings.

Надійшла до редакції 29.10.2013

Малярова В.О.

кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.851

ТАКТИКА ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ У СФЕРІ СТАТЕВИХ СТОСУНКІВ

Здійснено аналіз тактики планування розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків. Досліджено взаємозв'язки між плануванням та організацією розслідування злочинів.

Ключові слова: розслідування, кримінальне провадження, планування, організація, тактика.

Постановка проблеми. Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Мета. Розслідування злочинів – специфічна пізнавальна та організаційно-тактична діяльність, сутність якої обумовлена

особливостями формування доказової інформації і встановленим законом порядком її одержання. Одним з видів організаційної діяльності слідчого є планування розслідування у кримінальному провадженні, що останнім часом було предметом досліджень в роботах В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, В.Д. Берназа, О.М. Васильєва, А.Ф. Волобуєва, В.А. Журавля, В.О. Коновалової, В.С. Кузьмічова, М.В. Салтевського, В.Ю. Шепітька, М.П. Яблокова та ін.

Проте залишається актуальним питання криміналістичного аналізу тактики планування дій слідчого в контексті розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків, що і становить мету написання цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Теоретичне дослідження планування розслідування злочинів потребує паралельного аналізу співвідношення цього поняття із суміжними категоріями. В першу чергу, йдеться про таку категорію, як організація розслідування.

Аналіз існуючих визначень організації розслідування злочинів з очевидністю свідчить про взаємозв'язок між нею та плануванням розслідування. У криміналістичній науці ця проблема вирішувалась і вирішується по-різному [1, с. 60-63]. Переконані, що планування є важливою передумовою, організаційною основою розслідування злочинів, засобом, що забезпечує упорядкованість розслідування, дією, спрямованою на забезпечення успіху розслідування, і має переважно організаційний характер. Воно є методом організації розслідування злочинів [2, с. 6-7].

Розглянемо загальні риси й особливості організації та планування розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків.

Нормативно планування розслідування закріплено на рівні відомчих правових актів. Зокрема, у п. 2.4 Інструкції з організації діяльності органів досудового розслідування МВС України, затвердженої Наказом МВС від 09.08.2012 № 686, зазначено, що слідчий планує свою роботу таким чином, щоб забезпечити своєчасність виконання необхідних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у всіх кримінальних провадженнях, в яких він проводить досудове розслідування. З цією метою він складає загальний календарний план-графік роботи в усіх кримінальних провадженнях, а також плани розслідування кожного кримінального провадження [3].

В Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень, затвердженій Наказом МВС України від 14.08.2012 № 700 (далі – Інструкція), зазначено, що матеріали оперативно-розшукових справ розглядаються під час оперативної наради за участю начальників оперативного, слідчого підрозділів та працівників, які брали участь у їх підготовці, для визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР. Одночасно розробляється план заходів з реалізації матеріалів ОРС, який затверджується начальниками слідчого та оперативного підрозділів [4].

З наведеного випливає правильний з процесуальної і тактичної точок

зору висновок, що слідчий не повинен складати план проведення необхідних оперативно-розшукових заходів. У даному випадку слід вести мову про те, що план має складатися слідчим спільно з оперативним працівником (працівниками).

Планування розслідування у кримінальних провадженнях про злочини проти моральності у сфері статевих стосунків може стосуватися як окремих його етапів, так і розслідування в цілому. Особливо важливе значення має планування початкового етапу розслідування. Це обумовлено тим, що на цьому етапі вирішуються такі визначальні тактичні завдання, як встановлення місця перебування потерпілих і підозрюваних, затримання злочинців, збору доказів їх вини.

Однією з особливостей планування розслідування злочинів цього виду є те, що їх розкриттям і розслідуванням займаються, як правило, слідчо-оперативні групи (СОГ). В Інструкції зазначається, що діяльність СОГ здійснюється на підставі планів проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, в яких відображаються версії вчинення кримінального правопорушення, конкретні виконавці та терміни виконання [4]. Тому в підготовці плану повинні брати участь всі члени групи під керівництвом слідчого, який прийняв провадження. У плані повинен бути передбачений розподіл обов'язків між членами групи. Поряд зі складанням загального плану розслідування кожен з членів групи планує свою роботу в межах поставленого перед ним завдання і відповідно до покладених на нього обов'язків.

Практика розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків свідчить про можливість планування розслідування і за іншою схемою. Після розподілу обов'язків між членами групи спочатку складаються індивідуальні плани розслідування, а після їх корегування – загальний план діяльності всієї групи. Такий підхід до планування обумовлений певною пріоритетністю оперативних дій на початковому етапі, коли основним завданням є отримання оперативними працівниками достатніх даних про вчинення саме злочину даного виду, місце знаходження і стан здоров'я потерпілих та інші важливі обставини, які дозволяють розпочати роботу з підготовки тактичної операції із затримання підозрюваних.

Ефективна організація діяльності слідчої групи за участю оперативних працівників можлива лише за наявності налагодженої взаємодії всередині групи. У згаданій Інструкції зазначається, що оперативні працівники, включені до складу СОГ, щотижнево інформують слідчого – керівника СОГ про стан виконання наданих письмових доручень та запланованих заходів, а на його вимогу надають документи, що підтверджують обсяги проведеної ними роботи.

Кожен учасник групи повинен знати результати не тільки своєї роботи, але й аналогічні результати інших членів групи, щоб мати ясне і цілісне уявлення про стан розслідування. Для цього керівнику групи слід регулярно проводити наради, на яких члени групи обмінювалися б отриманою інформацією, знайомилися з відео-, фотоматеріалами, у тому числі з висновками експертів. Знання кожним членом групи перебігу розслідування

кримінального провадження в цілому полегшує систематизацію матеріалів, забезпечує можливість прогнозування слідчої ситуації, дозволяє доповнювати план розслідування новими процесуальними діями та оперативно-розшуковими заходами. Керівникові групи доцільно складати зведені таблиці, схеми і графіки, які відображають результати розслідування і розкривають структуру злочинної групи, зв'язки між її учасниками тощо.

Таким чином, неможливість безпосереднього сприйняття кожним слідчим і оперативним працівником усієї доказової й орієнтуючої інформації компенсується ефективною організацією взаємообміну інформацією всередині слідчої групи і координацією дій її членів.

У ході планування проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій члени СОГ повинні визначити оптимальний варіант черговості їх проведення, керуючись не лише організаційними, але й тактичними міркуваннями. Це означає, що з позицій невідкладності перевагу треба віддавати проведенню дій і заходів, несвоєчасне здійснення яких може призвести до знищення або зміни доказів та їх джерел.

Як правило, в першу чергу проводяться дії, які забезпечують перевірку усіх або більшості висунутих версій, оскільки без них подальша робота стає безсистемною. Крім того, при визначенні черговості необхідно враховувати організаційний фактор, який обумовлює необхідність одночасного провадження кількох дій або заходів в одному місці або з однією особою.

Плануючи строки проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, потрібно постійно пам'ятати про небезпеку, яка загрожує життю і здоров'ю потерпілих.

При плануванні розслідування кримінальних проваджень про злочини проти моральності у сфері статевих стосунків слід пам'ятати, що ця діяльність має відзначатися оперативністю, динамічністю, конспіративністю, високим рівнем взаємодії слідчого з різними службами і підрозділами органів внутрішніх справ України. При цьому обов'язковим є жорсткий контроль за виконанням запланованих дій і заходів. В Інструкції зазначається, що результати роботи СОГ з виявлення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, щомісяця розглядаються на оперативних нарадах при начальникові слідчого підрозділу в присутності начальника територіального органу внутрішніх справ та керівників його структурних підрозділів, а стан досудового розслідування кримінальних проваджень, які викликали значний суспільний резонанс, – щотижнево [4].

Проте реалізація плану розслідування нерідко ускладнюється протидією злочинців, помилками при проведенні слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, негативним впливом неврахованих об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Засобом мінімізації негативної дії цих обставин є негайне внесення у план відповідних змін і доповнень, тобто постійне корегування його змісту, що дозволить уникнути можливих помилок і запобігти настанню більш тяжких негативних наслідків.

Щодо нерозкритого злочину складається план погоджених процесуальних дій і оперативно-розшукових заходів, копія якого міститься в ОРС

[5, с. 44]. У розвиток цього плану складається окремий план здійснення оперативно-розшукових заходів. План погоджених процесуальних дій і оперативно-розшукових заходів затверджується начальником слідчого відділу і начальником кримінальної міліції (або начальником органу внутрішніх справ і начальником слідчого відділу). План оперативно-розшукових заходів затверджується начальником кримінальної міліції. Керівники, що затвердили такі плани, здійснюють контроль за проведенням запланованих заходів.

Одночасно з відкриттям оперативно-розшукової справи керівники повинні ухвалити рішення щодо переформатування слідчо-оперативної групи, яку залежно від складності вчиненого злочину проти моральності у сфері статевих стосунків, професійної кваліфікації працівників, їхньої завантаженості щодо інших розслідувань можна або залишити в колишньому складі, або створити нову слідчо-оперативну групу, або частково змінити раніше створену.

Як свідчить практика, ефективними є такі заходи, заплановані і проведені на подальших етапах провадження про злочини проти моральності у сфері статевих стосунків:

- додаткові й повторні перевірки за обліками;
- орієнтування більш широкого кола правоохоронних органів про нерозкриті злочини;
- аналіз матеріалів про інші злочини (у тому числі вчинені аналогічними способами);
- направлення завдань у місця позбавлення волі;
- продовження активного пошуку злочинців за прикметами їхньої зовнішності, можливими слідами на одязі й тілі;
- активний пошук добутого злочинним шляхом майна;
- додаткові опитування населення, пошук знарядь і слідів злочину на місцевості (якщо є сумніви, що раніше це було зроблено недостатньо професійно);
- повторні огляди місць подій і прилеглих до них територій;
- використання виявлених на місці події речових доказів, включаючи мікросліди, для виявлення осіб, причетних до злочину;
- перевірка запідозрених та інших причетних до злочину осіб, якщо вона на початковому етапі провадження не проводилася або проводилася поверхово.

Позитивні результати нерідко дає оперативна перевірка у встановленому порядку підозрюваних у вчиненні аналогічних (подібних) злочинів проти моральності за місцем їх затримання, у тому числі не тільки органами внутрішніх справ, але й іншими правоохоронними органами. У необхідних випадках оперативні заходи щодо таких осіб проводяться після їх доправлення до місця проведення досудового розслідування про нерозкритий злочин. При цьому робота з особами, які проходять по інших кримінальних провадженнях, можлива тільки з дозволу слідчих, які ведуть це провадження.

Наявність у плані погоджених процесуальних дій та оперативно-розшукових заходів пункту, що передбачає проведення тих або інших слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій працівниками оперативних підрозділів, накладає на слідчого обов'язок здійснити низку організаційних дій, зокрема направити начальника підрозділу письмове доручення про проведення зазначеної в плані дії. В іншому випадку проведення слідчої (розшукової) дії або негласної слідчої (розшукової) дії виявиться неправомірним, а результати такої дії не матимуть юридичного значення. В Інструкції зазначається, що працівники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотанням до слідчого судді чи прокурора [4].

Висновки. Підсумовуючи, наголосимо, що до організаційних дій слідчого з розслідування кримінального провадження про злочини проти моральності у сфері статевих стосунків, що мають наскрізний характер, належать:

- погоджене планування розслідування кримінального провадження;
- залучення необхідних сил і засобів;
- налагодження взаємодії з усіма органами і посадовими особами, які беруть участь у розслідуванні;
- мобілізація учасників розслідування;
- керівництво та координація дій учасників розслідування.

При цьому зазначене коло дій має місце на кожному з етапів розслідування злочину більшою чи меншою мірою.

Бібліографічні посилання

1. *Олішевський О. В.* Організація розслідування злочинів і планування: проблеми співвідношення / О. В. Олішевський // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених : наук.-практ. конф. (Харків, 23 травня 2009 р.). – Х., 2009. – С. 60-63.
2. Теория и практика планирования расследования преступлений : учеб. пособ. / В. В. Бирюков, О. Б. Мельникова, Р. Н. Шехавцов, И. В. Попов. – Луганск : РИО ЛАВД, 2002. – 72 с.
3. Про організацію діяльності органів досудового розслідування МВС України : наказ МВС України № 686 від 09.08.2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 84. – Ст. 3408.
4. Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень : наказ МВС України № 700 від 14.08.2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 84. – Ст. 3408.
5. *Снігерьев О. П., Душейко Г. О., Долгий О. А. та ін.* Оперативно-розшукова інформація: проблеми реалізації : монографія / за заг. ред. А. М. Подоляки і П. В. Коляди. – Суми : ВВП «Мрія-1», 2003. – 204 с.

Малярова В.О. Тактика планирования расследования преступлений против моральности в сфере половых отношений. Проведен анализ тактики планирования расследования преступлений против нравственности в сфере половых отношений. Исследованы взаимосвязи между планированием и организацией расследования преступлений.

Ключевые слова: расследование, уголовное производство, планирование, организация, тактика.

Malyarova V.O. Tactics of planning investigation crimes against morality in sexual relations. This article examines the tactics of planning investigations into crimes against morality in sexual intercourse. The author has investigated the relationship between planning and organization of crime investigation.

Activities for the investigation of criminal proceedings related to crimes against morality in sexual relations should be observed with a speed, dynamism, conspiracy, a high level of interaction with various investigative agencies and departments of internal affairs of Ukraine.

Organizational actions of the investigator to investigate criminal proceedings related to crimes against morality in sexual relations with a cross-cutting nature, include: planning coordinated investigation of criminal proceedings; involvement of necessary capabilities; establish cooperation with all agencies and officials involved in the investigation; mobilization of participants investigations; management and coordination actions of the participants the investigation.

Keywords: *investigation, criminal proceedings, planning, organization, tactics.*

Надійшла до редакції 24.11.2013

Подобний О.О.

кандидат юридичних наук, доцент
(Одеський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.985

КОМПЕТЕНЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ БОРОТЬБУ З КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКОЮ ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Визначено компетенцію працівників оперативних підрозділів, що здійснюють боротьбу з корисливо-насильницькою організованою злочинністю, як сукупність їх прав і обов'язків у сучасних правових умовах дії нового кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства.

Ключові слова: *компетенція, оперативні підрозділи, корисливо-насильницька організована злочинність.*

Постановка проблеми. Актуальність питання визначення компетенції працівників оперативних підрозділів, що здійснюють боротьбу з корисливо-насильницькою організованою злочинністю, обумовлена необхідністю подальшого реформування оперативно-розшукового та кримінального процесуального законодавства, передусім корегуванням їх прав та обов'язків, зафіксованих у Кримінальному процесуальному кодексі та Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1; 2].

Найбільш важливе місце серед суб'єктивних антикриміногенних факторів займають так звані фактори організаційно-правового характеру, що сприяють ефективному й цілеспрямованому впливу на злочинність з боку спеціально створених соціальних інститутів. Саме системно-структурний підхід використовується для аналізу сукупної діяльності правоохоронних